

Huwawa rémuralma

É letem első elbeszélését Humbabáról írtam. Pontosabban: Huwawáról. Ez volt a címe: *Huwawa rémuralma*. A „Humbaba” az újasszír, a „Huwawa” az óbabilóni és a hetita névváltozat. Ezt egy akkoriban megjelent komoly és hasznos könyvből tudtam meg. Ebben a könyvben részletes magyarázatok olvashatók a *Gilgames*-eposzhoz, amelynek egyik epizódjában Gilgames megküzd a cédruserdőket őrző Huwawa nevű szörnyeteggel.

Egyébként maga a *Gilgames*-eposz is akkoriban jelent meg magyarul. Tizenhat éves voltam, amikor az eposzt elolvastam, és azonnal megfogott Humbaba alakja. Pontosabban: Huwawáé. Humbaba, illetve Huwawa lényéből valamiféle, szavakba nehezen foglalható iszonyat áradt. Azaz éppen, hogy megpróbáltam szavakba, pontosabban: egyetlen szóba belefoglalni, ez a szó pedig így hangzott: *rémuralom*. Márpedig a rémuralom iszonyata inkább az óbabilóni névváltozatból süvített. Az újasszír névváltozatban a „baba” leginkább egy játékbaba vagy egy újszülött kisbaba képzetét kelti, a „hum” pedig amolyan kedélyes hümmögés.

Amikor a *Gilgames*-eposzt olvastam, 1975 tavaszán, a magyar társadalom éppen az úgynevezett „felszabadulás” harmincadik évfordulóját ünnepelte. Ott laktunk a Damjanich utca és a Dózsa György út sarkán, a Felvonulási Tér nevű hosszú betonégyszög mellett. Damjanich János honvédtábornokot kötél általi halálra ítélte Huwawa. Dózsa Györgyöt, az 1514-es parasztfelkelés vezérét tüzes trónra ültette Huwawa. A Felvonulási Téren katonai díszszemlét rendezett Huwawa. Alacsonyan szálló vadászgépek sípítottak, még alacsonyabban szálló katonai helikopterek dübörögtek. A Felvonulási Tér betonján gépesített lövészeszerek vonultak, és el sem tudtam volna képzelni, hogy két és fél év múlva, 1977 őszén egy ilyen ezredben kezdem majd meg a katonai szolgálatot.

A sorkatonák díszlépésben meneteltek, és ütemesen kiáltották: „Huwawa! Huwawa!”

Tányérsapkás, géppisztolyos munkásörök vonultak. Ők is közös ütemre ordították, ahogy a torkukon kifért: „Huwawa! Huwawa!”

Huwawa egy szellem a *Gilgames*-eposzban. Őrzi és védi az erdőket: ókori keleti környezetvédő, akinek tevékenysége rémuralom-gyakorlás. Ő ügyel rá, hogy a libanoni cédruserdőség évezredes fát ki ne vágják az arra illetéktelenek, hajó- vagy házépítés ürügyével. Hm. Baba. Nagyon baba. Nagyon ügyel a baba. Azaz csak ügyelt, addig, amíg a két

jóbarát, Gilgames és Enkidu meg nem vívott vele, és meg nem szabadította tőle az emberiiséget. Véget vetettek Huwawa rémuralmának. Eljött a felszabadulás pillanata. Gilgamesben és Enkiduban tisztelhetjük a felszabadítókat. Gilgames hettita névváltozata „Gisgammas”. Olyan, mint egy kicsit szokatlan melléknév. Szokatlan, de minden ízében magyar. Mintha azt akartuk volna mondani, hogy „izgalmas”, de aztán „gisgammas” lett belőle.

A cédruserdő felszabadításának hátterében két istenség, Samas és Enlil viszálya áll, a viszály hátterében pedig gazdasági érdeklentékek húzódnak meg. A vadászok – őket jelképezi Huwawa – azt akarják, hogy maradjon érintetlen a cédruserdő, a hajóácsok pedig – őket testesíti meg Gilgames – pont az ellenkezőjét akarják. A pásztorok – ők öltenek alakot Enkiduban – a hajóácsok oldalára álltak. Megpróbáltam elképzelni ezt a folyamatot, de nem láttam belőle semmit.

Magát Huwawát sem láttam, még a lelki szemeimmel sem. Iparkodtam elképzelni, de nem sikerült. Egy német tudós az 1920-as években rekonstruálta Huwawa külsejét. Azt állította, hogy oroszlanmancsa és kerek feje van, és hogy bronzpikkelyek borítják a testét. Arra gondoltam: most már megvannak a mancsok és a pikkelyek, de mi közülük van a rémuralomhoz?

Odaadtam a Huwawáról szóló elbeszélést egy bizonyos Gábornak, aki nem olvasta el, viszont elveszítette a kéziratot. Létező dolog-e az olyan irodalmi alkotás, amely valaha megvolt, de már évtizedek óta nem található meg, és a szerző sem emlékszik rá pontosan?

Úgy rémlik, hogy az elveszett kéziratlapokon a két felszabadító hérosz diadalmenetben tért vissza Uruk városába. Csakhogy útközben Gilgames is, Enkidu is Huwawává – vávává! – változott. Eddig egy Huwawa volt a távoli erdőben, mostanra kettő lett a székesfővárosban. Aztán, úgy rémlik, az elbeszélés vége felé Uruk város minden lakójából előbújt a bennük lappangó Huwawa. Semmivé lett kamaszkori elbeszélésem utolsó bekezdéseiben százával nyüzsgöttek a Huwawák.

Gábor a padszomszédom volt. Magyar- és történelemórákon rendszeresen súgtam neki. Nemigen figyelt az órákon elhangzottakra, ehelyett biológia- vagy fizika-tankönyve fölé görnyedt, később már a hasonló tárgyú egyetemi jegyzeteket bújtta. Biológiát és fizikát tömött a fejébe, a tőle telhető legnagyobb erőfeszítéssel. Megkérdeztem: olyan nagyon érdeklik őt ezek a dolgok? Azt felelte: egyáltalán nem érdeklik, de nincs más választása.

Akkor tanultam meg, hogy az irodalmi alkotásokat legalább kettő, de inkább három példányban kell gépeltetni, gyakran cserélendő másolópapírral. Padszomszédom, aki elveszítette *Huwawa rémuralmát*, orvos akart lenni. Azaz nem akart orvos lenni, de az apja, aki már harminc éve orvos volt, értésére adta, hogy nincs más választása. Gábor ennek megfelelően kijelentette, hogy a biológián és a fizikán kívül nem érdeklődik semmi, *Huwawa rémuralma* sem. Ez azt jelentette, hogy *Huwawa rémuralma* ugyanúgy nem érdekelte Gábort, ahogy a biológia és a fizika sem, de az utóbbi kettőre nézve meg akart felelni egy homályos tartalomnak, amely azt a messzire világító nevet viselte, hogy: tudásszint-követelmény.

Padszomszédom napjában többször kijelentette, mennyire irigyel engem. Már most látszik rajtam – tette hozzá –, hogy egész életemben azt fogom csinálni, ami nekem jólesik. Például, ha úgy tartja kedvem, kitalálhatok olyasféle hülyeségeket, mint Huwawa rémuralma. Meg volt róla győződve, hogy Huwawa és a rémuralom az én képzeletem szülötte, nem pedig a mezopotámiai ékírásos agyagtáblák leleményes megfejtéséből adódik.

Amúgy a rémuralomról – arról, hogy az országban rémuralom van – hallani sem akart. „Miféle rémuralom?” – kiabálta.

Azt feleltem: cukrozott rémuralom. Tejszínhabos rémuralom. Vérontásmentes rémuralom. De azért ott vannak a tömegsírban a halottak, akikről ma sem lehet beszélni. És aki nyilvánosan kijelenti, hogy el kellene temetni őket, azt ma is megbüntetik.

„Neked nem hiányzik a szabadság?” – kérdeztem Gábortól.

Padszomszédom ettől a kérdéstől végképp dühbe gurult.

„Kurvára nem hiányzik a szabadság!” – ordította a harmadik óra utáni szünetben, amikor elhangzott a főntebb olvasható kérdés. – „Ha az a kérdés, hogy rántott csirke vagy szabadság, akkor az a válaszom: először rántott csirke, másodszor rántott csirke, és utána esetleg ízesítőnek egy kiskanálnyi szabadság. Ha az a kérdés, hogy pénz vagy szabadság, akkor azt mondom: először sok pénz, másodszor nagyon-de-nagyon sok pénz, és utána, ha

muszáj, tíz fillérért szabadság. Ha az a kérdés, hogy pina vagy szabadság, akkor tudd meg: először pina, másodsor pina, és utána, ha még mindig feláll a faszom, beledugom a szabadságba is. Feltéve, hogy nem fertőz.”

Nem meglepő, hogy Gábor így beszélt. Elvégre orvosnak készült. Az már inkább meglepett, hogy nem tudta leállítani magát. A harmadik óra utáni szünetben olyasmiket is belekiabált a levegőbe, amikről nem kérdeztem.

„Leszel szíves tudomásul venni, hogy ahhoz igazodom, ami van! Ha zongora van, akkor zongorista vagyok! Ha forgalom van, akkor forgalmista vagyok! Ha pedig rémuralom van, akkor rémuralmista vagyok! Már benne vagyok a KISZ-alapszervezetben, és belépek a Pártba is. Mihelyt elérem a korhatárt, és szerzek két ajándékot! És ha a Párt első titkára az a te drágalátos Huwawád, akkor kirakom Huwawa fényképét az irodámban! Sőt, otthon is kirakom! A hálószobában, a hitvesi ágy fölé! Hadd lássa Huwawa, hogyan baszom a feleségemet! Vagy másvalakinek a feleségét!”

Azt hittem, ez afféle kamaszos nagyozolás. Nem az volt.

Egyszer, hetekkel vagy hónapokkal később a fenti párbeszéd vagy inkább monológ után, Gábor néhány napig hiányzott. Ezt meglepőnek találtam. Addig sohasem betegeskedett, nem mulasztott egyetlen órát sem.

Amikor ismét beült mellém a padba, furcsa horzsolások borították az arcát. Azt állította, hogy megbotlott az utcán, és arccal rázuhant a járdára. Ez persze akkor sem hangzott volna életszerűen, ha nincsenek ismereteim az előzményekről. Márpedig voltak. És aztán padszomszédom mondott mást is, ami sajnos meggyőzőbben hangzott. Ezt:

„Mihelyt lehet, elmegyek innen. Nem akarom az életemet ebben az országban leélni.” Tartalmilag fölöslegesen, érzelmileg elkerülhetetlenül hozzátette: „Gyűlölöm ezt az országot.”

Tovább is van, de azt majd máskor mondom el.

HUWAWA

Ott tartottunk, hogy padszomszédom azt kiabálja – azaz dehogysis kiabálja, hanem suttogja, és közben aggódva néz körül, nem hallja-e rajtam kívül valaki –, hogy ő gyűlöli ezt az országot, és hogy mihelyt alkalom nyílik rá, emigrál.

Akkoriban nem ezt a szót használtuk, hanem azt, hogy disszidál. Gábor is azt mondta, hogy disszidálni akar.

Az arcán bántalmazásra utaló hámsérülések látszottak. Mintha egy nő összekarmolta volna. Vagy inkább mintha egy férfi odaszorította volna a fejét egy rücskös falfelülethez, és aztán ide-oda huzigálta volna. Volt is rá tippem, ki lehetett ez a férfi: minden bizonynyal Spornstreich Róbert.

A Bözsi férje.

Spornstreich egyszer már találkozott a padszomszédommal, ha ugyan találkozásnak nevezhetjük, hogy megvárta az iskola előtt. Megkérdezte tőle: „Te vagy a Rostás Gábor?” Így folytatta: „Annyit mondok neked, kopjál le a feleségemről. Különben kurva nagy baj lesz.” Padszomszédom néhány napig bal kézzel volt kénytelen írni, mert a jobb hüvelykujja átmenetileg használhatatlanná vált. Spornstreich úgy tett, mintha kezet akarna fogni vele, de közben a háta mögé került, és egy erőteljes mozdulattal maga felé rántotta Gábor hüvelykujját, mintha egy autó kézifékjét húzta volna be.

Padszomszédom bal kézzel írt, lassan és csúnyán. Bal kézzel vette elő Bözsi fényképét is a zsebéből. „De hiszen ez egy felnőtt nő!” – mondtam hűledezve.

„Huszonyolc éves” – hagyta jóvá Gábor az észrevételt. – „Éppen tíz évvel idősebb nálunk. Azaz nálam.”

Ekkor fogalmazódott meg bennem az a sejtés, amely szerint Erzsébet családi állapota és Gábor hüvelykujj-sérülése között oksági összefüggés áll fenn.

„Elmondta nekem, hogy a férjével még soha, egyetlenegyszer sem élvezett. Az a seggfej nem is tudja, mit kell csinálni egy nővel.”

„Miért, te talán tudod?” – kérdeztem. – „Vagy a nő megtanított rá?” – „Nem kellett engem tanítani” – felelte Gábor. – „Fél órán belül magamtól rájöttem, mitől érzi jól magát.”

Nagyot néztem. Mindeneddig határtalannak hittem Gábor önzését. Nehéz volt elképzelni róla, hogy fontos neki: ne csak ő érezze jól magát akármilyen cselekvés közben, hanem tevékenysége folytán rajta kívül még valaki más is.

Addigra már jóval kevesebb nekibuzdulással tömte a fejébe a biológiát és a fizikát. Még ott heverték előtte kinyitva a házi használatra készült, sokszorosított jegyzetek, de már csak ritkán pillantott beléjük. Inkább egy képzeletbeli pontot nézett a semmiben.

Megkérdeztem: „Ha nem szereti a férjét, miért nem válik el?” Gábor legyintett, és azt mondta: „Nem értesz te semmit.”

Megkérdeztem: „Hol tudsz együtt lenni vele?” Kiderült, hogy Gábor szülei szombat délutánonként beülnek a Zsigulijukba, kimennek Dunabogdányba, és csak vasárnap este térnek vissza. Erzsébet szombat délután három körül megjelenik a Balzac utca sarkán, elfoglalja leshelyét, majd a Rostás-házaspár távozása után felszalad a lépcsőn. Az is kiderült, hogy Bözsi férje, Spornstreich Róbert tartalékos alhadnagy, és hogy behívták három hónapra. „És nem kap eltávoztást hétvégére?” – kérdeztem. – „Dehogynem kap” – hangzott a válasz. – „Szombat délutánonként kiengedik a laktanyából, és csak vasárnap este kell visszamennie.”

Megtudtam, hogy szombat délutánonként Spornstreich valahol Óbudán, az üres lakásban, ahol hiába keresné Bözsit, kibújik tartalékos tisztii egyenruhájából, átöltözik civilbe, és késő éjszakáig az utcákon csatangol. Bözsi a Balzac utcában tölti a vasárnapra virradó éjszakát, padszomszédom karjai között, akinek aztán – miután Bözsi a déli harangszó után kiviharzik a lakásból – el kell tüntetnie az árulkodó nyomokat.

Megkérdeztem Gábortól: ilyenkor Spornstreich betér egy italboltba? Lerészegedik?

„A Robi?” – kérdezett vissza Gábor. – „Kit érdekel a Robi?” Hozzátette: „Különbö dehogysis. A Robi meggyőződéses antialkoholista. Neki mindenről meggyőződése van.”

Egyszerre csak az a határozott érzésem támadt, hogy én vagyok Huwawa. Nem akarok Huwawa lenni, mégis kezdek azzá válni, a nem-akarás ellenére is. Amit a mellkastól lefelé megpillanthatok önmagamból, vagy tükörbe nézve akár egész alakosan is, az csak rossz álcázás. Arra van hivatva, hogy elrejtse az oroszlanmancsot, a kerek fejet és a bronzpikkelyeket.

Huwawa csúfondáros részvétellel figyeli három emberi lény vergődését. Látja padszomszédját, Rostás Gábort, akinek még nincs kifícamítva a hüvelykujja, sem házfalon szétszikálva az arca: egy barnáspiros bankjegyet csúsztat a Balzac utcai házmaster zsebébe, hogy az egy darabig ne vegye észre a fiatalasszony szombati látogatásait.

A barnáspiros bankjegyen Kossuth Lajos képmása díszeleg.

Látja – mármint Huwawa – Spornstreich Róbert vegyész-mérnököt, amint szombaton három óraker akkurátusan vállfára helyezi a Magyar Néphadsereg palackzöld egyenruháját, miközben pontosan tudja, tudnia kell, hogy felesége az átöltözéssel egyidejűleg egy nála tíz évvel fiatalabb gimnazistával, az én padszomszédommal szeretkezik. A padszomszéd most, ebben a pillanatban dugja bele a faszát a Bözsibe.

Bözsit arra nevelte az édesanyja, hogy soha, semmilyen körülmények között ne hazudjon. Mindig az igazat kell mondania! Az édesanya megkövetelte az igazmondást a hazugságon – vagy inkább hazugságok szerteágazó, gazdag és bonyolult szövevényén – alapuló rémuralom közepette. Ezt Bözsi huszonnyolc éves korában, öt és fél év házasság után úgy értelmezte, hogy részletekbe menően be kell számolnia Spornstreichnek a Rostással zajlott szerelmi együttlétekről, valamint Rostásnak arról, hogy milyen kinszenvedés Spornstreichhel együtt lenni az ágyban. „A könyvtáros!” – mondogatta Spornstreich a házastársi jogok gyakorlása közben. – „Ki hitte volna, hogy ilyen is tud lenni egy könyvtáros!”

Bözsi, azaz Lévai Erzsébet csakugyan a fővárosi könyvtár egyik fiókkönyvtárában dolgozott. Padszomszédom elmondta, hogy ő is ott, a könyvtárban ismerkedett meg Bözsivel. Biológiáról és fizikáról szóló könyveket szeretett volna kikölcsönözni. Beszédbe elegyedtek, és az én padszomszédom – saját elmondása szerint – széles körű ismereteivel egészen lenyűgözte a nőt. Másnap odament záráskor. A nőnek ez ellen nem volt semmi kifogása, mindössze annyit mondott, hogy férjnél van. „Gyerek nincs?” – kérdezte Gábor gyakorlatiasan. „Egyelőre nem is lesz” – hangzott a válasz. – „Még nem vagyunk eléggé érettek hozzá.”

Egyik délután nem tudtam ellenállni a kísértésnek, és elmentem ebbe a fiókkönyvtárba, mondván, hogy be szeretnék iratkozni. Azonnal ráismertem Bözsire, ami nem is csoda, elvégre padszomszédom megmutatta, nem is egyszer, a fényképét. Megállapítottam, hogy valóban csinos, bár nem az én esetem.

Kérdezte a nevemet. Kiböktem: „Huwawa!” Rögtön rájöttem, hogy hibát követtem el. Lehet, sőt valószínű, hogy Gábor beszélt neki Huwawáról, vagy inkább a Huwawa rémuralmát leíró elbeszéléstről. Még az is elképzelhető, hogy az elbeszélés kézírata Bözsi édesanyjánál veszett el, mert újabban az ő lakásán is találkoztak, hetente legalább egyszer.

Padszomszédom elmondta, hogy amikor utoljára fölment Bözsivel ebbe a lágymányosi lakásba, az édesanya már ágyban feküdt, alváshoz készülődött. De azért megszólalt: „Vegye tudomásul, fiatalember, hogy én Robi-párti vagyok!” Ezt Gábor minden további nélkül tudomásul vette. „És vegye tudomásul, hogy nem szabad hazudni. Soha, semmilyen körülmények között! Így tehát, ha Robi most idetelefonál, én elmondom neki, hogy a lányom itt tartózkodik önnel együtt!”

„És képzel, milyen vagány az öreg csaj!” – tudósított Gábor. – „Még tetoválása is van!” Kiderült, hogy az édesanya újságot olvasott az ágyban, miközben felcsúszott a hálóing ujjja, és csakugyan látszott a karján egy hat vagy hét számjegyből álló tetoválás.

Ez a jóember tényleg azt hiszi, hogy az öregasszony, amikor még nem volt öreg, a saját jószántából, sőt, jókedvéből tetováltatta a karjára azokat a számjegyeket? Most aztán visszakapja padszomszédom a múltkori lekezelő megjegyzést. „Nem értesz te semmit!”

Elnézést kértem a könyvtárosnőtől az infantilis tréfáért, és bementam valódi, polgári, születési nevemet. De Bözsi most már gyanakodott. Az igazolványomat kérte. Biztosra vettem, hogy anélkül is tudja, ki vagyok. „Maga tényleg azt hiszi, hogy mindig, minden körülmények között tilos hazudni? Ha például partizánokat rejtegetek a lakásomon, és egy nyomozó megkérdezi, hogy nem tartózkodnak-e idegenek nálam, akkor is az igazat kell mondanom?”

Azokban az években – magam sem tudom, miért – partizánok rejtegetését éreztem az erkölcsi helytállás netovábbjának. Sokmindent rejtegettem akkoriban: könyveket, leveleket, gondolatokat. Partizánok rejtegetésére sajnos nem nyílt alkalmam. Huwawa rémuralma ellen nem bontakozott ki partizántevékenység.

A könyvtárosnő lehajtott fejjel, halkán válaszolta: „Jobbra van a szépirodalom, balra a történelem és a filozófia.”

Közben a felszabadulás harmincadik évfordulója feledésbe merült. A gyümölcsfák virágba borultak. A vizsgák, az érettségi és a felvételi, közeledtek. A hadkiegészítő parancsnokságon zajlott a sorozás. Egészséges voltam, katonai szolgálatra alkalmasnak bizonyultam. Rostás Gábor arra számíthatott, hogy orvostanhallgatóként nem viszik el katonának, de az apja a biztonság kedvéért az egészségügyi felmentést is elintézte neki.

Az iskolában elhalványodtak, elszürkültek, már-már összezsugorodtak Huwawa rémuralmának prominens képviselői.

Ott volt Mennyei Jenő, aki az óra első percétől az utolsóig feleltetett, és aki sohasem mulasztotta el, hogy gúnyt űzzön a feleltetésre kiszemelt iskolai tanuló családnevéből és testi jellegzetességeiből, majd prófétai arckifejezéssel megjósolja: húsz év múlva, 1996-an melyik pesti aluljáróban kéréget majd, melyik vasúti töltésre fekszik majd rá keresztben, melyik vidéki elmegyógyintézetben lesz drótháló ággyhoz szíjazva a feleltetésre kiszemelt gimnáziumi tanuló.

Ott volt Salgó Zoltán, aki minden alkalommal tajtékzó szitokárdatot zúdított Marc Chagall festészetére (és csak fokozatosan értettem meg, hogy nem annyira Chagall színeit, inkább a származását tartja gyűlöletesnek), és aki rendszeresen felvitt a lakására egy-egy

iskolai tanulót, mindkét nemből, azzal az ürüggyel, hogy aktot rajzol róluk, lányok esetében előre leszögezve, hogy nem fogja magára vállalni az esetleges magzatelhajtás költségeit.

Ott volt Jatagán Béla, akiről az a hír járta, hogy a felszabadulásnak mondott esemény előtti hónapokban nyilas pártszolgálatos volt, és mint a hungarista eszme iránt elkötelezett személy nem riadt vissza egy kis Dunába lövéstől, de az elrejtett értéktárgyak hollétére irányuló kényszervallatásuktól sem idegenkedett.

Még ott voltak, de már annyira jelentéktelennek láttam őket, hogy az volt az érzésem: elég volna ablakot nyitni, és percek alatt szétoszlanának a levegőben. Újabb, nálunk is fiatalabb életek vártak arra, hogy az említett három férfi becsapja, megszegyenítse, megnyomorítsa őket.

Rostás Gábor pedig a fülembé súgta, hogy gyűlöli ezt az országot, és mihelyt alkalom nyílik rá, disszidálni fog.

Pedig nem is a Magyar Népköztársaság bántotta, hanem csak annak egyik állampolgára, konkrétan: a Robi. Úgy bizony, Spornstreich Róbert egy éjszaka lesben állt annál a lágymányosi háznál, amelynek egyik lakásán Gábor lelte gyönyörűségét Bözsiben, miatt Bözsi édesanyja a szintiszta igazságot mondta a telefonba, aztán pedig felcsúszott ujjú hálóingben újságot olvasott, a Párt központi lapját.

És amikor hajnaltájban Gábor kilépett a ház kapuján, Spornstreich nevelő célzatú testi fenytésben részesítette. Belemarkolt a hajába, odacsapta a fejét a falhoz, és kétszer-háromszor végigdörzsölte az arcát a vakolaton. Ezt követően talán össze is rugdosta egy kicsit.

Mondanom sem kell, hogy Gábor meg sem próbált védekezni. Nem ütött vissza, noha megtehetette volna. Egyrészt jóval gyengébb volt a tartalékos tisztnél, nem is volt semmi jártassága a verekezésben, soha nem tanult küzdősportot, másrészt a lelke mélyén igazat adott a tettelegességre vetemedő férjnek. Ő csak azt kapja, amit megérdemelt: ez volt a véleménye, és ezt fenntartotta később is. Különben is: őt Spornstreich még időben figyelmeztette. Előre megmondta, hogy baj lesz.

Addigra már abbamaradtak a Balzac utcai hétvégi együttlétek. Padszomszédom vagy túl ritkán adott százforintost a házmesternek, vagy a házmester ábrándult ki a bankjegyen látható Kossuth Lajos meg nem alkuvó szabadságvágyából. Egyik szombat délután a szülők váratlanul visszaérkeztek a lakásba, rányitották Gáborra és a fiatalasszonyra az ajtót. Közölték Bözsivel: három percet, azaz száznyolcvan másodpercet kap arra, hogy felöltözzék és távozzék a lakásból. Gábort, aki Bözsivel együtt szeretett volna távozni a lakásból, felszólították, hogy maradjon ott, ahol tetten érték, ő pedig engedelmessé vált a felszólításnak, mert úgy ítélte meg, hogy nincs más választása.

Ezt követően Bözsi édesanyjánál találkoztak még néhányszor, de Spornstreich erőszakos fellépése után ez a lehetőség is megszűnt. Különben is, az édesanya a Szovjetunió világtörténelmi szerepéről tartott hosszú prédikációkat, mielőtt kettesben hagyta volna Gábort Bözsivel, és közben már-már kacéran kivillantotta hat- vagy hétszámjegyű tetoválását, amelynek valóságos eredete akkor már tudvalevő volt padszomszédom előtt.

Egy pillanatra megfordult a fejében, hogy az öregedő irharétegről leolvasható hat- vagy hétjegyű szám csakugyan összefüggésben állhat Huwawa rémuralmával, ahogyan a verés közben is, amelyet kapott, Spornstreich nem önmaga volt, hanem Huwawát képviselte. Olyan meggyőződéses embernek, amilyen ő volt, a képviselő is meggyőződés lehetett.

Bözsi a verés óta minden alkalommal elmondta Gábornak, mennyire megveti a férjét, amiért előbújt belőle a vadállat. Ez viszont azt is jelentette, hogy Gábort sajnálja. Én pedig nem voltam képes magamat rászánni, hogy figyelmeztessem padszomszédomat: a szánalom csak egy macskaugránnyira van a lenézéstől, vagyis a fiatalasszony valójában nem a nála három évvel idősebb férjét veti meg, hanem tíz évvel fiatalabb szeretőjét.

Padszomszédom csakugyan férfiatlanul viselkedett: el akart szaladni Spornstreich elől, de a tartalékos tiszt nemcsak erősebb volt nála, hanem gyorsabb is.

Spornstreich, német hangzású neve ellenére – vagy talán éppen azért –, hitbuzgó magyar hazafi volt. A nemzeti eszmét össze tudta egyeztetni a kommunista kollektívizmussal. A trianoni békediktátumra mint személyes sérelemre gondolt vissza, és hangoztatta, hogy „előbb-utóbb legalábbis a Felvidéket és Észak-Erdélyt visszakapjuk”, mert az „nekünk visszajár”. Éjszakába nyúló, szenvedélyes vitákat folytatott Bözsi édesanyjával, aki

viszont hitt a proletár internacionalizmusban, és legfőbb meggyőződése volt, hogy az osztály nélküli társadalomban a nemzetek is megszűnnek.

Veje, a vegyészmérnök ilyenkor keserű szavakkal szidalmazta a szabadkőműveseket és a farizeusokat, akik elárasztják az országot, és a Párt soraiba is befurakodtak. Tele van velük a Pénzügyminisztérium és a Tervhivatal, de ott pöffeszkednek a Rádióban és a Televízióban is. Minden magyar összetartozik – tette hozzá –, kivéve azokat, akik magyarul beszélnek ugyan, de éppen a lényegüket tekintve nem magyarok.

Nem értettem, hogy egy ilyen ember miért éppen egy Auschwitz-túlélő nő egyetlen lányát, egyetlen hozzátartozóját látta jónak feleségül venni. Azt sem értettem, miért ragaszkodik a feleségéhez, ha nem szereti és nem becsüli.

Aztán már fölösleges volt ilyesmiken töprengennem. Azt a nem túl okos kérdést sem tettem fel, hogy: Gábornak miért nincs elég ereje és elszántsága otthagyni a szüleit? Talán bizony nem tud lemondani a szülői otthon nyújtotta biztonságról? Nem akar háttal fordítani idősebb Rostás életvezetési utasításainak?

Ami viszont nem kérdés, hanem tény volt: Bözsinek „végre megjött az esze”. Gábor szülei fogalmaztak így egy magánlevélben, amelyet ők, a címzettek meg is mutattak egyetlen fiú-utódjuknak. Az egészen különböző érzések között, amelyek Gábort elfogták a szakítás után, vezető szerepet játszott a megkönnyebbülés.

Hasonló megkönnyebbülés nekem is jól jött volna. Szerettem volna megfeledkezni Huwawa rémuralmáról, de nem lehetett, mert a rémuralom változatlanul fennállt. Egyre puhább, egyre tejszínhabosabb lett, mégis változatlan maradt. Szerettem volna Huwawát visszaküldeni a képzelt lények panoptikumába, de ott volt egykori padszomszédom... azaz, éppen, hogy nem volt sehol. Az 1980-as évek elején egy ismerősöm azt mesélte, hogy Rostás Gábor félbeszakította orvosi egyetemi tanulmányait. Egy másik ismerősöm azt állította, hogy Rostás Gábor disszidált. Egy harmadik azt a hírt osztotta meg velem, hogy Rostás Gábor a Blaha Lujza téri aluljáróban a lépcső legalsó fokán ül, és kéreget.

Azonnal felszálltam a 7-es buszra, odamentem, és körülnéztem az aluljáróban. Gábor csakugyan ott ült a lépcső legalsó fokán, előtte baseball-sapka, amelyben sokkal több érme is elfért volna, mint amennyi addig összegyűlt. Úgy láttam: vagy mégsem ő az, hanem valaki más, vagy ha mégis, akkor annyira megváltozott, hogy a legjobb akarattal sem ismerhetek rá.

Ő viszont rám ismert. Azt állította, hogy egy utolsó szemétláda vagyok. Hogy előző nap is arra jártam, és felrúgtam a sapkáját. Hogy szétgurult a pénze, és aznap már többé senki nem adott neki semmit. Felugrott, vagy inkább keservesen feltápáskodott, miközben az öklét rázta felém. Ha mellbetaszítom, elterül. Mégis inkább sarkon fordultam, és a metró bejárata felé siettem. Úgy kalkuláltam: vagy nem jön utánam, vagy ha mégis, akkor úgysem jut a jegykezelő automatánál tovább.

Szerettem volna elfeledkezni Rostás Gáborról, de nem lehetett, mert Huwawa még mindig jelen volt. Még mindig, és már megint, és egyre inkább. Az volna a feladatom, hogy mindezt elmondjam részletesebben és pontosabban is, de képtelen vagyok azzal hitegetni olvasóimat, hogy tovább is van. ■ ■ ■

Márton László (Budapest, 1959): író, műfordító és esszéista. Könyvei a Kalligramnál: *M. L., a gyilkos* (2012), *Ami kis köztársaságunk* (2014), *Faust I-II.* (műfordítás, 2015), *Hamis tanú* (2016), Walter von der Vogelweide: *Összes versei* (műfordítás, 2017), *Két obeliszk* (2018). A Nibelung-ének teljes, új fordítását 2019-ben fejezte be, mely 2020 tavaszán jelenik meg.